רבי יוסי אומר [א] א) הסוס מטמא על ידיו החמור על רגליו שמשענת הסוס על ידיו וחמור על רגליו ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא ב) ר' אליעזר אומר א רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה רואין כל שאילו ינטל הכלי ותינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו עבודתו פסולה ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש אמר רבינא אף אנן נמי תנינא ג) ב קיבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשרה ואמאי הא קא מסייע בהדי הדדי לאו משום דאמרינן מסייע אין בו ממש ש"מ: אמר מר זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דילמא שיעור אחד לכולם רב חסדא ורב המנונא חד אמר שיעור לזה ושיעור לזה וחד אמר ג שיעור אחד לכולן אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב על גבי מטה וארבע טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות מפני שאין יכולה לעמוד על שלש ואמאי ליבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא ד) צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבים ואמאי ליבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם אמר רבינא אף אנן נמי תנינא ה) ד השותפין שגנבו וטבחו חייבין ואמאי ליבעי שיעור טביחה לזה ושיעור טביחה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולם ואמר ו) רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין ואמאי ליבעי שיעור הוצאה לזה ושיעור הוצאה לזה לאו משום דאמרי' שיעור א' לכולם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דילמא דאית ביה כדי לבשל ביצה קלה לזה וביצה קלה לזה א"כ לישמעינן קנה דעלמא מ"ש דגרדי ודילמא דאית בי' כדי לארוג מפה לזה וכדי לארוג מפה לזה אלא מהא ליכא למשמע מינה תני תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ורבי שמעון מחייב ז) כלפי לייא אלא אימא חייבין ור"ש פוטר: **מתני'** ח) ה המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו ט) את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו י) את המת במטה חייב וכן ו כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב כ) ורבי שמעון פוטר: **גמ'** ת"ר המוציא אוכלין כשיעור אם ל) בכלי חייב על האוכלין ופטור על הכלי ואם היה כלי צריך לו חייב אף על הכלי שמע מינה אוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתים אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון ששגג

ששגג

רש"י

הסוס מטמא בידיו. אם הזב רוכב עליו וטלית תחת אחת מידיו של סוס טמאה אבל תחת רגליו טהורה שאין משענתו על רגליו והא דתנן לעיל ד' טליות תחת רגלי הבהמה טהורות לא ט) כרבי יוסי: כהן העומד. על גבי כלי או אבן או שום דבר החוצץ בינו לבין הרצפה ועבד עבודתו פסולה דכתיב כ) ושרת ככל אחיו הלוים העומדים שתהא עמידתו כשאר אחיו ל) ותנא דבי ר' ישמעאל הואיל ורצפה מקודשת וכלי שרת מקודשין כו' בזבחים מ): שמאל פסולה לעבודה כדאמר בפ"ק דחולין (דף כב) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין: שיעור לזה. גרוגרת אם אוכל הוא: שיעור זיבה. שיכביד רובו עליו וצריך להיות כאן ד' זבים: נעל אחד בפניו. זו היא צידתו: נעלו שנים פטורין. ור' יהודה הוא דפטר בשניהם יכולין: שיעור. צידת צבי לכל אחד ואחד אלא שמע מינה שיעור אחד לכולן ומדר' יהודה נשמע לר' מאיר בשניהן יכולים דהא לא פליגי: חייבין לשלם. תשלומי ד' וה': קנה גרדי. אורחא דמילתא והוא העולה ויורד בשתי: קנה דעלמא. שאינו עומד אלא להסקה דהוי שיעורו כעצים דאילו האי שיעורו כדי אריגה: כלפי לייא. כלפי היכן נהפך דבר זה הא רבי שמעון הוא דפטר שנים שהוציאוהו: מתני' את החי במטה. וחי לא מיחייב על הוצאתו דהוא מקיל עצמו ונושא עצמו: וכן כזית מן המת. חייב אם הוציא דהוציא ומטמא הוצאה חשובה היא להציל עצמו מן הטומאה: ור' שמעון פוטר. אפילו במת שלם דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וכל מלאכה שאינה צריכה (לגופה נ) אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה הלכך לאו מלאכת מחשבת היא ס) לר' שמעון: גמ' ופטור על הכלי. שהיא טפילה לאוכל: ואם היה צריך לכלי. להשתמש בו תשמיש אחר במקום שמוציאו שם: חייב. על כל אחד ואחד כי היכי דמיחייב ליה תרתי אתרתי הוצאות בהעלם אחד:

תוספות

שמשענת הסוס על ידיו. הכי תנן לה במס' זבים פ"ד (משנה ז) היה רוכב ה) על גבי בהמה וארבע טליות תחת רגלי בהמה טהורות מפני שיכולה לעמוד על שלש היתה טלית אחת תחת שתי ידים תחת שתי רגלים תחת יד ורגל טמאה רבי יוסי אומר הסוס מטמא בידיו כו' ונראה לר"י דרבי יוסי לא פליג אלא ארישא אבל אסיפא דקתני תחת שתי רגלים טמאה לא פליג דאף על גב דמשענת הסוס על ידיו דבר פשוט הוא דבלא שתי רגליו לא היה יכול לעמוד קשה לר"י מה ראה רב פפי להביא מסיפא ולא מייתי מרישא ממילתייהו דרבנן כדאייתי לעיל ואומר ר"י דמשום דמרישא איכא לדחויי כדבעי למימר לעיל שאני הכא דעקרה לגמרי אבל אר' יוסי ליכא למידחי דטעמיה משום דעקרה דא"כ לא יטמא הסוס אפילו בידיו דפשיטא נמי דעקרה להו: **ויכול** לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשרה ואם לאו פסולה. ו) מהכא ליכא למיפשט דמין במינו חוצץ דאבן הוא ממין הרצפה ומין בשאינו מינו (א) חוצץ דכלי אינו ממין הרצפה ובעיא הוא בפ' הוציאו לו (יומא דף נח.) בהניח סיב בתוך המזרק וקיבל בו את הדם דודאי סיב מבטל ליה אבל כלי ואבן לא מבטל ליה דאבן נתקלים בה ההולכים שם: **אמר** מר זה יכול וזה יכול רבי מאיר מחייב איבעיא להו כו'. תימה לר"ת דאמאי בעי לה אליבא דרבי מאיר ומצי למיבעי בזה אינו יכול וזה אינו יכול אליבא דר"י דקיימא מתני' כוותיה ונראה דגירסא זו טעות וגרסי' אמר מר זה אינו יכול וזה אינו יכול ואומר ר"י דאין למחוק הספרים משום זה דהא דלא נקט זה אינו יכול כו' משום דאין רגילות באין יכול שלא יהא בו שיעור לכל א' ועל גי' ר"ת קשה לר"י דמאן דבעי שיעור לזה ולזה אטו מי לא שמיע ליה מתני' דמייתי בסמוך לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין אבל לגיר' הספרים דפליגי בזה יכול וזה יכול איכא למימר דבאין יכול מודו כולהו דשיעור אחד לכולן ומאן דמייתי סייעתא מצבי שנכנס לבית אין נראה לו לחלק בין שניהם יכולין לאין יכולין ומיהו ס) לגי' ר"ת איכא למימר דמאן דבעי שיעור לכל אחד יאמר דצבי שנכנס נמי דוקא אחד אלא כלומר שנים: **ואמאי** ליבעי שיעור טביחה כו'. אבל מגנבו דרישא לא מצי למיפרך דהתם לא בעי שיעור דתשלומי כפל נוהג ע) בכל דבר ובכל שהוא: **דילמא** דאית ביה כדי לארוג מפה לזה כו'. והא דלא נקט קנה דעלמא לאשמעינן דאע"ג דאין רגילות לארוג שתי מפות בקנה אחד אם יש שיעור לארוג מפה לזה ולזה חייב: **אלא** אימא חייבין ור' שמעון פוטר. ובקונה כבד דה"ל זה אינו יכול וזה אינו יכול: פ) **ששגג** על האוכלין והזיד על הכלי. וחייב על הכלי היינו סקילה כפי' רש"י ורבינו שמואל קשה לו לאוקמי ברייתא בחיוב סקילה דבכל דוכתא איירי בחיוב חטאת והגיה הגירסא כגון ששגג על הכלי והזיד על האוכלין ולא התרו בו דליכא באוכלין לא סקילה ולא חטאת ועל הכלי חייב חטאת ואין נראה לר"י לא פי' הקונטרס ולא פי' רשב"ם דכשהזיד באחד אינו חייב חטאת על השני ששגג בו דלא שב מידיעתו הוא צ) כיון שהזיד באחד מהן ונראה דהשתא דמוקי בהזיד בכלי איירי הכל לענין סקילה ק) וה"פ דברייתא המוציא אוכלין כשיעור בכלי חייב סקילה על האוכלין כגון שהתרו בו על האוכלין ופטור על הכלי אם התרו בו משום כלי ואם היה צריך לכלי חייב סקילה אף אם התרו בו על הכלי והא אף על הכלי קתני משמע דחייב שתים:

ובפלוגתא

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פ"ה מהל' ביאת המקדש הל' יח:
כד ג מיי' פ"א מהל' שבת הלכה טז:
כה ד מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' יד סמג עשין עא:
כו ה מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כח:
כז ו מיי' שם הל' יח:

רב נסים גאון

בת"כ [סוף פ' מצורע] אשר ישב עליו עד שינשא רובו עליו: **המוציא אוכלים פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו.** בגמ' דבני מערבא גרסי הא דאת אמר בצריכין לכלים כגון אלין תותיא אבל אם אינן

רבינו חננאל

קומתם עשר אמות צא מהם שש אמות ושני שלישי אמה שאר המזבח נשתייר ג' אמות ושליש שהן כ"ז טפחים והיינו דקא אשתכח דקא מידלי טובא. ואי [בעית] אימא מארון דאמר מר ארון ט' וכפרת טפח ובדים למעל' משליש העליון נשתייר מכתפי לוים ועד סוף ארון פחות מז' טפחים ואפילו אין אנו למידין לגובהן של לוים שהוא עשר אמות אלא אמרינן קומתו מן כתיפו למטה ג' אמות שהן י"ח טפחים צא מהן ו' טפחים ושני שלישים לשני שלישי ארון שמלמטה נמצא המשוי למעלה מי"א טפחים ושליש. ומקשינן למה לי דקא יליף לקומות הלוים מן קומת מזבח דאתי בהקישא ובגזירה שוה כדמפרש לעילא. נגמר מן משה רבינו דאמ' רב משה רבינו פירש את האהל והוא על ראש עשר אמות. ומפרקינן דלמא שאני משה דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם וגבור ועשיר ואיכא למימר שאין שאר הלוים כמוהו לכך אצטריכנן למילף לשאר לוים. **והמוציא משוי על ראשו פטור.** כלישנא בתרא דאפילו אחד מבני הוצל: **המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור.** שנתכוין לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה לאחריו ובא לפניו שנתכוין לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה כדרכה ולאו כדסליק אדעתא דר' אלעזר דמי ששנה זו לא שנה זו [ודיוקא דקא קשיא] דמדתנן לפניו ובא לאחריו פטור דייקינן שאם נתכוין לאחוריו ובא לאחוריו חייב ומדתנן סיפא לאחוריו ובא לפניו חייב איכא למידק לאחריו ובא לאחריו פטור ואסתברא ליה לר' אלעזר מי ששנה זו לא שנה זו האי נמי לא קם אלא כרב אשי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לאחריו ובא לאחריו [דחייב] דאיתעבדא מחשבתו אלא אפילו לאחריו ובא לו לפניו דלא איתעבדא מחשבתו גם כן חייב. **ומסקינן לאחריו ובא לאחריו]** דברי הכל היא וכי פליגי רבי יהודה ורבנן בפונדתו ופיה למטה מר מדמי לה לאחריו ובא לאחריו דלאו שמירה מעולה היא וחייב ומר מדמי לאחר ידו פטור והלכתא כרבנן. ואשה החוגרת בסינר ומחתה ביה מידעם אפילו נתכוונה לפניה וחזרה לאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוזר וקיי"ל כל באמת הל"מ. ולבלדי מלכות חוגרין בסינר ותולין פתקין במתניהם פעמים שבאין לפנים ופעמים שבאין לאחור ואי אפכת להון [חייב]. **ולענין שנים שהוציאו ככר** דתנן פטורים ואם לא יכול אחד להוציא והוציאו שנים חייבים ור' שמעון פוטר אית בעסק שנים שהוציאו תלתא גווני כל אחד מהן יכול לבדו להוציא אלא שהוציאוהו שנים ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים זה אינו יכול וזה אינו יכול וכשמתחברין שניהם יכולין ר' מאיר ור' יהודה מחייבין ור' שמעון פוטר אחד יכול ואחד אינו יכול דברי הכל חייב. **ותלמודא דשנים שעשו פטורין** בעשותה בעשותה את כולה ולא בעושה מקצתה הא כיצד בזמן שכל אחד מהן יכול כגון לגזוז במלגז ושביטה בכרכר וכתיבה בקולמוס בעלמא שכל אחד ואחד יכול ואם עשו שנים פטורין אבל כגון הוצאת עיגול של דבילה דטועאי יקירא הוא או קורה דטועאי יקירא היא דכל חד באפי נפשיה לא מצי ביה ושניהם מצי ביה ר' יהודה מחייב ור' שמעון פוטר. **וקא מיפלגי בהאי קרא** ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה ר' שמעון סבר תלתא מיעוטא כתיבי נפש אחת בעשותה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח כגון פשט העני את ידו לפנים ונתן בעה"ב לתוכה והוציא וחד למעוטי זה יכול וזה אינו יכול ור' יהודה סבר זה אינו יכול וזה אינו יכול לא אימעט ומיעוטא שלישי לאפוקי יחיד שעשה בהוראת ב"ד

מסורת הש"ס עם הוספות

א) זבין פ"ד מ"ו [ע"ש הגירסא מהופך ועי' תוי"ט] עיין ר"ח [הנדפס להלן בדף צד ע"א] שגורס כאן כגירסת משנה דזבים, ב) זבחים כד., ג) [תוספתא דזבחים פ"א], ד) לקמן קו:, ה) ב"ק עח: [ע"ש ומלוה לייסב ב"מ ח. ע"ש], ו) [עי' פירש"י בפסחים ה: ועמ"ש רש"י לקמן קמ.], ז) [לעיל סב:], ח) לקמן קמא: עירובין לז:, ט) [עתוס' לקמן לד. ד"ה אמ], י) [עי' תוס' לקמן לד. ד"ה ר"ש], כ) דברים יח ז, ל) תוספתא מנחות פ"א ה"ח, מ) כד., נ) חגיגה י: ועיין תוס' לעיל עה. סוד"ה טפי, ס) עיין לעיל סט ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ויכול וכו' ומין בשאינו מינו דחוצץ דכלי שאינו מין הרצפה הוא דבעיא היא:

גליון הש"ס

[מכת"י משנה המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי. [ע' לע]יל דף סב ע"ב (גמרא אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי חייב וכו') וע' בילה דף לט ע"א בתוס' ד"ה ותיפוק לי' וכו']: תוס' ד"ה אמר מר. ומיהו לגי' ר"ח. ק"ל הא ע"כ גם להר"י ז"ל כן דאל"כ יקשה למאן דפשט מד' טליות דתחת רגלי המטה וא"כ ס"ל דאין לחלק בזה בין ז"י וז"י לזה א"י וזה א"י א"כ מאי פשיט בדרך דמיון שבת לטומאה וממתניתין דזבין אמאי לא פשיט בפשיטותא יותר ממתני' דמסכתין ומדין שבת עצמו מהא דלא יכול אחד לנעול ונעלו שנים אע"כ דמההיא י"ל דנכנסו שנים. וא"כ מה הקשה הר"י על גירסת הר"ח הא גם לשיטתיה צ"ל כן דיש לאוקמה בנכנסו שנים וצ"ע: תוס' ד"ה ואמאי ליבעי וכו' ובכל דבר ובכל שהוא. עיין בב"ק דף סג ע"א תוס' ד"ה דבר שאין מסוים וצע"ק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הסוס מטמא על ידיו החמור כו'. נ"ל להיפך (וכמ"ש במתני' דזבים ועי' בח"ר שם):

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] צ"ל אמר (ב"ש וכ"ה בכת"י ובמאירי): ב] "אם" ליתא בכת"י ובמאירי (ובאמת הוא מיותר, דקדוקי סופרים): ג] כת"י דלא: ד] נמחק על פי מהרש"ל וכ"ה בכת"י: ה] בדפו"ר רכוב ועיין תוי"ט זבים פ"ד מ"ז: ו] עיין במהרש"א (גליון): ז] שייך לדף צד ע"א (גליון): ח] וצ"ל דלפי"ז לא גרס בגמ' כגון ששגג על האוכלין וכו', אלא גרס כגון שהזיד בכלי (מהר"ם):

מסורת הש"ס עם הוספות

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פי"ח מהל' שגגות הלכה ט:

כט ב מיי' פ"ג שם הלכה ד:

ל ג מיי' פי"ח שם הלכ' ט:

רב נסים גאון

צריכין לכלים חייב אף על הכלי: ובפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש. עיקר דיליה בפרק כלל גדול (דף עא):

רבינו חננאל

גמרא

ששגג על האוכלין והזיד על הכלי מתקיף לה רב אשי והא אף על הכלי קתני אלא א"ר אשי כגון ששגג בזה ובזה ונודע לו וחזר ונודע לו ובפלוגתא דרבי יוחנן ור"ש בן לקיש: את החי במטה פטור אף על המטה: לימא מתני' רבי נתן היא ולא רבנן דתניא המוציא בהמה חיה ועוף לרה"ר בין חיין ובין שחוטין חייב רבי נתן אומר על שחוטין חייב ועל חיין פטור שהחי נושא את עצמו אמר רבא אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף דמשרבטי נפשייהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפילו רבנן מודו א"ל רב אדא בר אהבה לרבא והא דתנן בן בתירא מתיר בסוס ותניא בן בתירא מתיר בסוס מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליו חטאת ואמר רבי יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד ואי אמרת דלא פליגי רבנן עליה דר' נתן אלא בבהמה חיה ועוף משום דמשרבטי נפשייהו מאי איריא בן בתירא ורבי נתן והאמרת אפילו רבנן מודו כי א"ר יוחנן בסוס המיוחד לעופות ומי איכא סוס המיוחד לעופות אין איכא דבי ווייאדן א"ר יוחנן ומודה ר' נתן בכפות א"ל רב אדא בר מתנה לאביי והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו וא"ר יוחנן בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד התם רמות רוחא הוא דנקיט להו דההוא פרדשכא דרתח מלכא עילויה ורהיט תלתא פרסי בכרעיה: את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכו': אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן וא"ר יוסף אמר רשב"ל פוטר היה ר"ש אף

רש"י

ששגג על האוכלין והזיד על הכלי. ומאי חייב דקתני מיתה: והא אף קתני. משמע שני חיובין שוין: בפלוגתא דר"י ור"ל. דאיפלגו בידיעות מחלקות בפ' כלל גדול (לעיל דף עא:) איפלוג נמי רב ששת ורב אשי הכא רב ששת דלא מוקי לה הכי קסבר דאין ידיעות מחלקות ורב אשי סבר ידיעות מחלקות: דמשרבטי נפשייהו. משמטים כלפי מטה ומכבידין עצמן להשמיט מיד הנושאן: מתיר בסוס. למוכרו לנכרי מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת דלרכיבה עומד והחי נושא את עצמו והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור וסוס אי נמי דמושיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא שאין זו מלאכה אלא הסוס וגבי אזהרת שביתת בהמה מלאכה כתיב': ואמר רבי יוחנן גרסינן: דבי ווייאדן. של ציידי עופות שנותנין על הסוס עופות כשהן חיין כגון נץ ומינו לצוד שאר עופות ולא משרבטי נפשייהו דלא קשירי והשתא נמי החי נושא את עצמו ומשום הכי א"ר יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד: בכפות. בין עוף בין אדם: כמאן דכפיתי דמו. שרוכבים מעוטפין בבגדים רחבים וגם הם עצמן מעונגין מהלג על הארץ: ואמר רבי יוחנן גרסינן: בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד. והא אמרת מודה ר' נתן בכפות ואי משום דאוקמינן בסוס המיוחד לעופות משום רבנן אוקמינן דפליגי עליה ולמימר דאילו באדם שניהם שוין לפטור ואי בכפות מודה רבי נתן היכי מתוקמא דבן בתירא כר' נתן משום דחי נושא את עצמו הא בן בתירא מתיר אפילו למכור לפרסיים דכמאן דכפיתי דמו דכל האומות קרי להו נכרים דסבר דכפות נושא את עצמו: רמות רוחא. גסות: הא דלא מסגו בכרעייהו גסות הוא: פרדשכא. סרדיוט:

תוספות

ובפלוגתא דר"י ור"ל. פי' חייב שתי חטאות לרבי יוחנן כשנודע לו וחזר ונודע לו דידיעות מחלקות ולר"ל אחר שנתכפר (א) נודע לו על אחד ופי' הקונטרס אין נראה לר"י דנהי דלית ליה לרב ששת ידיעות מחלקות מ"מ יעמיד בנודע לו על האחד בשכבר כיפר דכפרה לכ"ע מחלקות:

שהחי נושא את עצמו. תימה לר"י למה פטור דאי משום שהחי מיקל עצמו והלא אפילו במשא קל יותר חייב ואי משום דשנים שעשאוה פטורין הא הוי זה יכול וזה אינו יכול שאין הנישא יכול לישא עצמו בלא הנושא והנושא יש בו כח לנושאו אפילו היה מת ואומר ר"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאין דבר חי שהתחשים והאילים היו הולכים ברגליהם והחלזון (ב) מיד היו פוצעין אותו טרם ימות דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כי היכי דליצליל ליצבעיה:

אבל אדם חי נושא את עצמו. תימה דבריש נוטל (לקמן דף קמא:) משמע דפליגי נמי באדם דקאמר גבי תינוק רבא כרבי נתן סבירא ליה ואומר רשב"א דקטן כבהמה דמי דמשרביט נפשיה אך קשה לן דבפרק מפנין (שם דף קכח:) תניא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה ברה"ר ופירש התם בקונטרס דבהמה ברה"ר לא שמא יגביהנה מן הארץ וסתמא כרבנן דר' נתן דמחייבי אבל בנה אי נמי מגבה ליה הא באדם מודו רבנן דחי נושא את עצמו [ושמא ההוא דבפרק נוטל איירי בתינוק בן יומו]:

בסוס המיוחד לעופות. ובן בתירא מתיר בסוס בכל הסוסים קאמר ורבנן אוסרין בכל הסוסים משום סוס המיוחד לעופות דלא חילקו חכמים בסוסים:

סוסא דבי ווייאדן. פר"ת שכן ציידי עופות מניחין עליהן עופות שלהן שצדין בהן עופות אחרים אבל אין לפרש בעופות הנילודין דהני כפותין נינהו ואמר בסמוך דמודה רבי נתן בכפות:

והא הני פרסאי. ואיהו לא מפליג למכור לסוס נכרי:

את המת במטה חייב. נראה לר"י דמהכא קים לן בכל דוכתא דאית ליה לר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דמסתמא ת"ק דר"ש היינו רבי יהודה כי ההיא דלעיל זה אינו יכול וזה אינו יכול דת"ק דר"ש היינו ר' יהודה כדמוכח בגמ' ורשב"א אומר דיש להביא מדתנן לעיל (דף ג.) ר' יהודה אומר אף המוציא משמשי ע"ז דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה:

רבי שמעון פוטר. נראה לר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה קרי כשעושה מלאכה ואין צריך לאותו צורך כעין שהיו צריכין לה במשכן אלא לענין אחר כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילו במשכן הוא גוף (איסור) המלאכה ושורשו ולפי זה אתי כולהו שפיר הוצאת המת אין צריך למת ובמשכן היו צריכין לחפצים שהוציאו לד נחש שלא ישכנו אינו צריך לנחש ובמשכן היו צריכין לתחש ולחלזון ומפיס מורסא להוציא ליחה המזיקתו ואין עומד להכניס אויר ולהוציא ליחה תמיד אע"פ שנעשה פתח גמור שהרי ראוי (הוא) להכניס ולהוציא אם היה צריך מ"מ לא דמי לפתחים שבמשכן שהיו עומדין להכניס ולהוציא אבל לעשות לה פה דמיא למשכן וחייב והריגת המזיקין אין צריך להם ובמשכן היו צריכין לעורות אילים המאדמים ותחשים וחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה ובמשכן היו צריכין לגומא לנעוץ בה או לדבר אחר וזב בכיס שלא יטנפו כליו הוי אינה צריכה לגופה שאינו צריך לכיס עצמו ואפילו למנות ראיותיו או נקיים דצריך הכיס מ"מ אין צריך להוצאה זו דה"נ סגי ליה אי יתיב בחד דוכתא ומכבה גחלת שלא יוזקו בה רבים וכתם על הנר ועל השמן או על הפתילה המהובהבת כבר אין צריכין לגופן שבמשכן לא היה כיבוי אלא לעשות פחמין בכיבוי זה ומתקנין על יד כיבוי זה שיהו ראויין למלאכת הצורפין וכיבוי כדי שלא יקדיחו הסממנין בבישולן לא היה במשכן כי זהירים היו שלא להרבות אש יותר מדאי וכן סותר ע"מ לבנות נמי לא מחייב ר' שמעון דבעי שתהא צריכה לגופה ° אלא כגון שסותר ע"מ לתקן יותר ממה שהיה בתחלה כגון שהבנין האחרון טוב מן הראשון כדמוכח בשמעתין דתם על הנר וכן קורע על (ג) מתו או שובר כלים למירמי אימתא אאינשי דביתיה אין צריכין לגופה דבמשכן היתה קריעה לצורך תיקון דבר הנקרע ואע"ג דבהוצאה לא בעי רבי שמעון שיהא לגמרי כמו שהיה במשכן (ד) דלא בעי מר לעשות לו טס או ס"ת להגיה אע"פ שבמשכן הוצאת הנדבה היתה כדי לתקנה לעשות ממנה משכן וכלים במקלקלים כגון מכבה וסותר וקורע מסתברא דצריך שיהא על מנת לתקן כמו במשכן ולא חשיבי המקלקלים צריכות לגופה עד דהוי לגופו ולגופה והא דלא קרי לה לגופו ולגופה כיון דבעו תרוייהו בכלל לגופה היא אבל לגבי מר וס"ת כיון דלא בעי אלא לגופו דהא לא בעי במר לעשות בו טס וס"ת כדי להגיה בו לא הוי בכלל לגופה ולפי שצריכות לגופה הוי כעין דהוי במשכן כמו שפיר' הולך להשמיעו במר דלא בעינן לעשות לו טס כמו שהיה במשכן ורש"י דפירש דברצונו לא היתה באה לו ולא היה צריך לה שאינה אלא לסלקה מעליו כמו לד נחש שלא ישכנו או מכבה גחלת שלא יוזקו בו רבים דברצונו שלא היה בעולם וכן בפרק במה מדליקין (לעיל דף לא:) פירש כתם על הפתילה המהובהבת כבר דאינה צריכה לגופה משום דאין צריך לכיבוי זה ואם לא הובערה מעולם הוה ניחא ליה דהואיל ותם עליה כי אית בה טפי הוה ניחא ליה בה קשה מסותר על מנת לבנות כמו בתחלה וקורע בחמתו למירמי אימתא אאינשי דביתיה דהתם צריך למלאכה ורוצה הוא שיהא בעולם ואין לומר דלא ניחא ליה שיצטרך למירמי אימתא אם כן מפיס מורסא לעשות לה פה יהא פטור דברצונו היה שלא היה מורסא מעולם וכן קורע יריעה שנפל בה דרנא על מנת לתפור דברצונו לא היה נופל בה וכן תופר בגד קרוע ברצונו שלא היה קרוע אלא צריך לפרש כדפירשתי:

גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. קשה לר"ת דגבי טלטול דהוי איסורא דרבנן לא שרינן משום כבוד הבריות אלא ע"י ככר או תינוק כדאמר בפרק במה מדליקין (לעיל דף ל:) ובפרק כירה (שם דף מג:) ° ויש לומר דשאני טלטול דאפשר על ידי ככר או תינוק לכך לא התירו בענין אחר:

אף במוציא את המת לקוברו אמר רבא ומודה ר' שמעון במר לחפור בו וספר תורה לקרות בו דחייב פשיטא דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משכחת לה מהו דתימא עד דאיכא לגופו ולגופה כגון מר לעשות לו טס ולחפור ספר תורה להגיה ולקרות בו קא משמע לן א ההוא שכבא דהוה בדרוקרת ° שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית א"ל רבי יוחנן אחוה דמר בריה דרבנא לרב נחמן בר יצחק כמאן כר"ש אימר דפטר ר"ש מחיוב חטאת איסורא דרבנן מיהא איכא א"ל האלהים דעיילת[א] ביה את ואפילו לר' יהודה (שרי[ב]) דמי קאמינא לרה"ר לכרמלית קאמינא ב גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה ° תנן התם ב התולש סימני טומאה והכוה המחיה עובר בלא תעשה איתמר אחת משתים חייב ° אחת משלש רב נחמן אמר חייב רב ששת אמר פטור רב נחמן אמר חייב אהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחריתי אזלה לה טומאה רב ששת ג אמר פטור השתא מיהת הא איתא לטומאה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה חייב הא חצי זית פטור והתניא חצי זית[ג] חייב מאי לאו הא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית והא דתנן[ד] פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה ורב נחמן אידי ואידי חייב והא דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול: **מתני'** ד הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרין משום שבות: **גמ'** ג אמר ר"א[ה] ה מחלוקת ביד אבל בכלי (א) חייב פשיטא זו בזו תנן מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי והא דקתני זו בזו להודיעך כחו דר' אליעזר קא משמע לן ואמר רבי אלעזר ו מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור פשיטא צפרניו תנן מהו דתימא רבי אליעזר לחבירו נמי מחייב והא דקתני צפרניו להודיעך כחן דרבנן קמ"ל: וכן שערו כו': תנא ז הנוטל מלא פי הזוג[ו] חייב וכמה מלא פי הזוג אמר רב יהודה שתים והתניא ולקרחה שתים אימא וכן לקרחה שתים תניא נמי הכי ° ז הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתים רבי אליעזר אומר אחת ח ומודים חכמים לר"א במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב ט ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר א) לא ילבש גבר שמלת אשה י תניא י ר"ש בן אלעזר אומר צפורן שפירש רובה וציצין שפרשו רובן ביד מותר בכלי חייב חטאת מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מותר לכתחלה הכי קאמר פירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו רובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת אמר רב יהודה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כ והוא שפרשו כלפי מעלה ומצערות אותו: וכן הגודלת כו': גודלת כוחלת ופוקסת משום מאי מחייבא אמר רבי אבין א"ר יוסי בר' חנינא גודלת משום אורגת כוחלת משום כותבת פוקסת משום טווה אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו וכי דרך אריגה בכך וכי דרך כתיבה בכך וכי דרך טויה בכך אלא א"ר אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דר' יוסי בר' חנינא

כוחלת

רש"י

אף במוציא את המת לקוברו. ולא תימא לא פטר אלא במניחו לחוץ דאין צורך לא לגופו של מוציא ולא לגופה של הוצאה דאפילו הוא צורך המת פטור: מר לחפור בו. שהוא צורך המוציא: מר לעשות לו טס ולחפור. מרה שנרצף פיו וצריך להוסיף עליו כמין טס דק שיהא ראוי לחפור: להגיה[ז] ולקרות: לאפוקיה לכרמלית. שהיה מוטל בבזיון או בדליקה או בחמה ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תינוק[ז]: לא תעשה. לאו דלא תסור[ח] כי הכא: התולש סימני טומאה. שתי שערות לבנות שבבהרת מטמאה בהן: והכוה את המחיה. מחית בשר חי והוא סימן טומאה בשאת והכוה זה לבטלה משום מחיה ולטהרה: עובר בלא תעשה. להשמר בנגע הצרעת[ט] (דברים כד): אחד מב'. שלא היו בה אלא שתי שערות ותלש האחד: חייב. דשקלא לטומאה שאין מטמאה בפחות מב' דהכי ילפינן לה בת"כ[י] שיעור שנים וחייב מלקות: מאי לאו הא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית. דשקליה ובצריה לשיעורא: והא דתני פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה. דאף על גב דמצמצם לשיעור לאו מילתא היא ולא אמרינן אהני דאי שקיל מיניה פורתא תו ליתא לשיעורא: ממת גדול. דלא אהני מידי: מתני' וכן שערו. תולש שער ראשו בידיו: וכן הגודלת. שערה: וכן הכוחלת. עיניה: וכן הפוקסת. יש מרבותי אומרים מתקנת שערה במסרק או בידי' ויש שמפרשין טחה כמין בצק על פניה וכשנוטלתו מאדים הבשר[כ]: רבי אליעזר מחייב. בכולם חטאת וחכמים אוסרין משום שבות וטעמא דרבי אליעזר מפרש בגמרא משום מאי מיחייב: גמ' מחלוקת ביד. בהא שנוטלן בידו ולא בכלי הוא דפטרי רבנן שאין דרך גזיזה בכך בחול: מהו דתימא בכלי נמי פטרי רבנן. דאין כאן משום גוזז דלא שייך אלא בצמר בהמה: מחלוקת לעצמו. בהא הוא דמחייב ר' אליעזר שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי: אבל לחבירו. אין יכול לאמן את ידו ליטול יפה בלי כלי: פשיטא צפרניו תנן. של עצמו: הנוטל מלא פי הזוג. מלא ראש המספרים: חייב. בשבת[ח] לרבנן בכלי לר' אליעזר אף ביד וזהו שיעורו: והא תניא. בההיא ברייתא בסיפא ולקרחה שהזהירה תורה לא תשימו קרחה (דברים יד) שתים הוי קרחה מכלל דפי הזוג לאו ב' שערות נינהו: תניא נמי הכי. כרב יהודה דאמר שתים: רבי אליעזר אומר. באחת הוא חייב ולא בעינן מלא פי הזוג: אחת חייב. שבאחת הוא מקפיד שלא יהא נראה כזקן: שמלת אשה. ודרך הנשים להקפיד על כך ולהתנאות: ציצין. כמין רצועות דקות הפורשות מעור האצבע סביב הצפורן: שפירשו רובן. קרובין לינתק: מי איכא מידי כו'. כיון דבכלי חייב חטאת ביד איכא שבות גזירה אטו כלי: כלפי מעלה. לצד[ט] הצפורן התחילו לפרוש דקא מצערו ליה טפי: משום כותבת. שמוליכה מכחול סביב העין כאדם המוליך קולמוס סביב האות: טווה. שמתקנת שערה בין אצבעותיה ופושטתו כשהוא נכרך וללשון השני[י] עושה מאותו בצק כמין חוט:

לעצמה

תוספות

אהני מעשיו דאי משתקלא חדא כו'. באחת מארבע דאי משתקלא חדא אחריתי נמי לא אזלא לה טומאה כ"ע מודו דפטור דהוי כמו חצי זית ממת גדול: והא דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול. וה"ה דהוה מצי לאוקמיה כגון דליכא אלא חצי זית בלבד אלא דניחא ליה לשנויי בחצי זית ממת גדול דהוי רבותא טפי דאי ליכא אלא חצי זית מן הכל פשיטא דפטור ודווקא חצי זית אבל כזית ממת גדול חייב אע"ג דאי משתקלא זית אחר לא אזלא טומאה מ"מ אהני מעשיו דמשמתכו לא גריר בתר המת וכשיוציאו המת מן הבית וישאר כזית זה יטמא כל הבית ונמצא שעתה בהוצאה זו הוא גורם טהרה: ממת גדול. לאו דווקא גדול אלא כלומר מב' זיתים או ג': אבל בכלי ד"ה חייב. היינו כרבי יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה וא"ת ודילמא רבנן כר"ש סבירא להו ומנא ליה דמחייבי בכלי וי"ל דא"כ ליפלגי בכלי להודיעך כחן דרבנן והא דקאמר מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי היינו פירושו דס"ל כר"ש וכדפרישית אבל רש"י פירש דפטרי משום דלא שייכא גזיזה אלא בצמר ואין נראה לר"י דהא ליכא למיטעי דבכל בעלי חיים שייכא גזיזה כדאמר לעיל[ל] התולש כנף חייב משום גוזז: והוא שפירשו כלפי מעלה. פירש בקונטרס כנגד ראשי אצבעותיו שהן למעלה כשמגביה ידיו ור"ת מפרש שכלפי גוף קרי כלפי מעלה כדאשכחן בפ"ב דנדה (דף יג.) דקאמר מן העטרה ולמעלה והתם היינו לצד הגוף[מ]: פוקסת. מה שפירש בקונטרס פוקסת היינו סורקת ביד או במסרק אין נראה דבגמרא משמע דהוי כעין טוויה וסריקה אינה כעין טוויה כלל ועוד דא"כ היא שוה סורקת כדתנן (נזיר דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק[נ]: וכי דרך אריגה בכך. ואף על גב דקולע נימין חשיבא אריגה כדאמרינן בפרק במה אשה (ב) (לעיל ד' סד.) הכא בשער לא חשיבא אריגה כמו בבגד ועוד דהכא אין סופה להתקיים שעומדת לסתירה:

החולב

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כב ופכ"ו הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שי"א סעיף ב:

לב ב ג מיי' פי"ו מהל' טומאת צרעת הלכה א סמג לאוין שסג:

לג ד ה ו ז ח מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ח ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמ סעיף א:

לד ט מיי' פי"ב מהל' ע"ז הלכה י סמג לאוין ס טוש"ע שם וטוש"ע י"ד סי' קפב סעיף ו:

לה י כ מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לא:

רב נסים גאון

גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. וזה הדבר מיוחד בלאו דלא תסור כמו שפירשו בברכות (דף יט) בפרק מי שמתו ומשכחת לה עוד בסוף פרק הקומץ (דף לז) במסכת מנחות: התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה. עיקר זה הוא מה שהזהיר הכתוב (דברים כד) השמר בנגע הצרעת ואמרו רבותינו ז"ל בפירושו שזה הלשון הוא במקום לא תעשה ובכל מקום שכתוב כמותו לא בא לומר אלא שלא תעשה אותו דבר כמו שאמר (עירובין דף צו) אמר ר' אבין אמר ר' אילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה והזהיר הקב"ה את המצורע שלא יחתוך מה שנראה בבשרו מסימני צרעת ומי שעובר על כך עובר בלא תעשה ומיכן אמר המשנה התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה ומשכחת לה בסיפרי השמר בלא תעשה בנגע זה שיעור לבן הצרעת זו המכוה ולפיכך הוצרכנו שיתיר לנו המילה בעת שתתראה בעורלה צרעת כמו שאמרו בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי (דף קלב) תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת כו' תנו רבנן ימול ערלתו ואע"פ שיש שם בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ מן המילה כו' ת"ל בשר ואע"פ שיש שם בהרת וכפ' ואלו הן הלוקין (מכות כב) אמרו מתקיף לה ר' אבהו וליחשוב נמי קוצץ בהרתו ואזהרתיה השמר בנגע צרעת:

רבינו חננאל

מחייבין חדא דלאו הכי קאמר לא בבעיא ולא בתשובה ועוד דאיפשיטא [ל] לן בזה יכול וזה יכול שאע"פ שמוציא כמה שיעורין פטורין הלכך ליכא לאוקומא אלא בענין זה אינו יכול וזה אינו יכול ואמרי' דשיעור אחד לכולן וחייבין בו. **אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא** היה יושב ע"ג מטה וד' טליות תחת רגלי מטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על ג' ואמאי ליבעי שיעור לזה ושיעור לזה פי' שיעור רובו של זב דתנן זב שהיה מוטל על ה' ספסלין לרוחבו טהורין ותני עלה מפני שאין רובו על אחד מהן והכי קאמר הני ד' טליות כל חדא אין רובו עליה ואמאי טמאות אלא לאו משום דשיעור אחד לכולן. **אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא** צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו השנים פטורין לא יכול אחד לנעלו ונעלו שנים חייבים ור' שמעון פוטר אמאי חייבין ניבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן. ומן הא נמי גמרינן דהא שמעתא לענין זה אינו יכול וזה אינו יכול אמירא חדא מדמפרש לא יכול א' להוציאו והוציאוהו שנים חייבים ועוד מדר"ש פטור (יפטור) בהא. **אמר רבינא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו חייבין.** עיקר דילה [בב"ק עח] השותפין שגנבו וטבחו פטורין והתניא השותפין שגנבו חייבין אר"נ לא קשיא כאן בשותף שגנב מחבירו כאן בשותף שגנב מעלמא איתיביה רבא לרב נחמן יכול שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו יהו חייבין ת"ל וטבחו או מכרו מכרו כלו טבחו כלו אלא אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשותף שטבחו לדעת חבירו כאן בשותף שטבחו שלא בדעת חבירו: ואמאי ניבעי טביחה לזה וטביחה לזה והיכי מחייבי שנים בטביחה אחת אלא לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן. **אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין.** אע"פ [דמהא לא] שמעינן מינה דשיעור אחד לכולן או צריכי שיעור לכל אחד ואחד מפני שקנה של גרדי יש בו כשני שיעורין. וכבר שמענו מן הנך מתניתא דאמרי' שיעור אחד לכולן אלא דגמרינן דלענין זה אינו יכול קיימינן דהיא פלוגתא דר' שמעון ורבנן והא כי תנא תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ור' שמעון מחייב תמה ד"נ ואמר כלפי לייא היכי אמרת הכי הא תנן מתניתין והוציאוהו שנים חייבין ור' שמעון פוטר ותרצה להא ברייתא נמי בהכין. **הלכך** מאי דגריס אמר מר שניהם יכולין ר' מאיר מחייב ואמר עלה איבעיא להו טעותא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [עירובין מא: מגילה ג:] לעיל פא: ברכות יט: מנחות לז:, ב) נגעים פ"ז מ"ד, ג) עירובין קג: (רש"ש), ד) מכות כ: ע"ש, ה) [תוספתא פ"י ע"ש], ו) [שם], ז) לעיל מג:, ח) ברכות יט:, ט) לקמן קלב:, י) תזריע פ"ב ה"ב, כ) עיין לעיל סד: רש"י ד"ה ולא תיפקוס, ל) דף עד:, מ) [ועיין תוס' מנחות יח. ד"ה מלמטה], נ) [וע"ע תוס' כתובות ד: ד"ה פוקסת ועי' תוס' מו"ק ט: ד"ה פוקסת מבואר היטב].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל בכלי ד"ה חייב: (ב) תוס' ד"ה וכי דרך וכו' בפ' במה אשה. נ"ב ע"ל נז ע"א גבי תיכי חלילתא. ועי' עוד בדף סד ריש ע"א אבל ומולה בגולאר כמו:

גליון הש"ס

גמ' שרא ר"נ בר יצחק לאפוקיה לכרמלית. עי' סוכה לו ע"ב תוס' ד"ה בשבת: שם אחת משלש. עי' תה"ד סי' מח:

תורה אור השלם

א) לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה: [דברים כב, ה]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] ס"א עיילת (מהרש"ל) ובחידושי הר"ן גריס דעיילת ביה את ודרית ליה בהדיה, (ופירש הר"ן כלומר אני אכריחך בראיות שאתה בעצמך תוציאנו משם) וכן גריס ר"ח רק תיבת "בהדיה" ליתא שם: ב] נמחק ע"פ מהרש"ל: ג] בכת"י נוסף פטור ותניא חייב (ולפי"ז צ"ל בתחילה ותניא בלי ה"א, ואף דאמר לה מדיוקא דמתניתין מייתי נמי ברייתא דאמרה הכי בפירוש, דק"ס): ד] כת"י ודפו"י דתניא (וכ"ה ברמב"ן ר"ן וריטב"א, וברש"י דתני ועי' באות הקודם): ה] רבי אלעזר (דפו"י): ו] צ"ל פי הזוג בשבת חייב (גליון) כ"ה ברי"ף ובראש, ובמכות כ ע"ב: ז] בכת"י בגמ' הגירסא מר לעשות טס ס"ת להגיה בו קא משמע לן, וכן היה לפני רש"י וזה שהוסיף להגיה, ולקרות, ובד"ה הקודם צ"ל הפסק הנקודה לפני תיבת ולחפור (דק"ס) ועיין מהרש"ל שהגיה כן בגמ': ח] לפי הגהת הגליון באות הקודם צריך להיות דבור זה בשבת חייב והפסק הנקודה אחר תיבת חייב (מנחם משיב נפש): ט] בדפו"י מצד וכן העתיקו הב"י (סימן שכח סעיף לא) והאר"ז (הל' שבת סי' סג אות ב) ועיין פרישה שם (אות יא) והמהרש"ל הגיה לצד: י] היש מפרשים לעיל במשנה ד"ה וכן הפוקסת: כ] שייך למשנה קודם ד"ה אבל (ב"ש): ל] צ"ל דפשיטא:

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס 200הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מסורת הש"ס עם הוספות

עין משפט נר מצוה

כוחלת משום צובעת גודלת ופוקסת משום בונה וכי דרך בנין בכך אין כדדרש רבי שמעון בן מנסיא ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא תניא ר"ש בן אלעזר אומר גודלת כוחלת ופוקסת לעצמה פטורה לחברתה חייבת וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר אשה לא תעביר סרק על פניה מפני שצובעת תנו רבנן החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה ארבעים דברי ר' אליעזר וחכ"א אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב נחמן בר גוריא איקלע לנהרדעא בעו מיניה חולב משום מאי מיחייב אמר להו משום חולב מחבץ משום מאי מיחייב אמר להו משום מחבץ מגבן משום מאי חייב אמר להו משום מגבן אמרו ליה רבך קטיל קני באגמא הוה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה חולב חייב משום מפרק מחבץ חייב משום בורר מגבן חייב משום בונה המכבד המרבץ והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביו"ט לוקה ארבעים דברי רבי אליעזר א"ר אלעזר מ"ט דר' אליעזר דכתיב ויטבול אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אצל דבש אלא לומר לך מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף חלות דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת אמימר שרא זילחא במחוזא אמר טעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשויי גומות הכא ליכא גומות רבא תוספאה אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבלא ואמרי לה מר קשישא ברי' דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבלא א"ל לא סבר לה מר להא דתניא הרוצה לרבץ את ביתו בשבת מביא עריבה מלאה מים ורוחץ פניו בזוית זו ידיו בזוית זו רגליו בזוית זו ונמצא הבית מתרבץ מאליו א"ל לאו אדעתאי תנא אשה חכמה מרבצת ביתה בשבת והאידנא דסבירא לן כר' שמעון שרי אפי' לכתחלה: **מתני'** התולש מעציץ נקוב חייב ושאינו נקוב פטור ור"ש פוטר בזה ובזה: **גמ'** רמי ליה אביי לרבא ואמרי לה רבי חייא בר רב לרב תנן רבי שמעון פוטר בזה ובזה אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משוי ליה ורמינהו ר"ש אומר אין בין נקוב לשאינו נקוב

אלא

לעצמה פטורה. שאינה יכולה לבנות יפה ואין דרך בנין אלא אשה לחברתה שרואה ועושה: וכן. מילתא אחריתי דשבת לאיסורא: סרק. צבע אדום הוא הבא בקנים שקורין טיפוניי"ן: המחבץ. המעמיד החלב בקיבה ול"נ מחבץ עושה כמין כלי גמי ונותן הקפוי בתוכו ומי החלב שהן נסיובי נוטפין ולוחצין אותן אנקייד"ש: המכבד. את הבית: והמרבץ. במים להרביץ את האבק שלא יעלה: חייב חטאת. לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלות דבש חייב משום תולש (מחבץ חייב משום בורר) ומכבד ומרבץ משום בונה: אחד זה ואחד זה. אחד שבת ואחד יו"ט: משום שבות. דילמא כי כניס ליה מתמלאין הגומות שבבית מאליהן והוי בנין: קטיל קני באגמא. חותך קנים מן האגם הוא לא ידע לפרש משנה: מפרק. כמו מפרק משאוי שפורק אוכל ממקום שנתכסה בו והוי תולדת דש. ואית דאמרי תולדה דקוצר ולא היא דלאו מחובר הוא אלא פקיד ועקיר וקאי בעטיני הדד כתבואה בקשיה ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון תולש: בורר. אוכל מתוך פסולת: זילחא. לרבץ הבית ורצפת אבנים היתה בכל העיר: מהבלא. שהיה אבק עולה ומרבה הבל: לאו אדעתאי. לא הייתי זכור ורבותי פירשו לא סבירא לי: אשה חכמה. אשת ת"ח או בת ת"ח ששמעה מאביה: מרבצת ביתה. רוחצת קיתוניות בזוית זו וכוסות בזוית זו: כרבי שמעון. דדבר שאין מתכוין מותר והמרבץ אינו מתכוין להדביק עפר בגומא ולהשוות הבית אלא שלא יעלה אבק: מתני' התולש מעציץ נקוב חייב. דהוי כמחובר דיונק מן הקרקע ע"י הנקב שמריח לחלוחית הקרקע ואפילו הנקב בדופנו:

אלא

החולב. משום דש הוא כדפי' בקונט' ואתיא ברייתא כר' יהודה דאמר יש דישה שלא בגידולי קרקע כדפרי' לעיל בפ' כלל גדול (לעיל דף עג:) וכן נראה לר"י דודאי כרבי יהודה אתיא דהא אסרי חכמים ריצון משום שבות ולר"ש שרי לקמן אפילו לכתחלה:

המכבד והמרבץ. תימה דע"כ מיירי דלא הוי פסיק רישיה שישוה הגומות דאי פסיק רישיה היכי שרי לקמן ר"ש לכתחילה הא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות וכיון דלא הוי פסיק רישיה אמאי מחייב ר' אליעזר חטאת האמר בפ' אמר להם הממונה (יומא ד' לד:) גבי צירוף עששיות דדבר דאין מתכוין מותר לר' יהודה מן התורה דלא הוי מלאכת מחשבת וי"ל דבהא פליגי דר' אליעזר סבר דהוי פסיק רישיה ורבנן סברי דלא הוי והא דאמר והאידנא דסבירא לן כר' שמעון שרי לכתחלה אע"ג דאפשר דסבר ר"ש דהוי פסיק רישיה מכל מקום הש"ס סבר כרבנן דלא הוי פסיק רישיה הילכך שרי לכתחלה כיון דקיימא לן כר"ש [עי' תוספות סנהדרין פה. ד"ה ור"ש]:

והרודה חלות דבש. תימה לר"י אמאי לוקה בי"ט לרבי אליעזר ורבנן נמי לא פליגי אלא משום דלא חשבי לה מלאכה והא תנן בפ"ק דמגילה (דף ז:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ר' יהודה אומר אף מכשירי אוכל נפש וקאמר בגמ' מ"ט דת"ק אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין ורבי יהודה כתיב הוא וכתיב לכם כאן במכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט וכאן במכשירין שא"א כו' מכלל דאוכל נפש שרי רבי יהודה אפי' באפשר ורבנן נמי משמע דלא פליגי אלא במכשירין ולא באוכל נפש ועוד דהך ברייתא כר' יהודה כדפרישית ועוד דבפ' תולין (לקמן דף קלז:) אמרינן דר' אליעזר סבר כרבי יהודה ועדיפא מדרבי יהודה ושרי אפילו אפשר לעשותן מעי"ט וליכא למימר דמיירי ברודה לצורך חול דמכ"מ תקשי למאן דאית ליה הואיל ואי מקלעי ליה אורחין בפרק אלו עוברין (פסחים ד' מו:) ועוד דרבי אליעזר גופיה אית ליה התם הואיל ואור"י דאיכא לאוקמי ברודה סמוך לחשיכה דלא חזי תו לאורחין אי נמי בדבש שהדביש או אסור בהנאה דלא חזי לאכילה ומיהו תימה לר"י כיון דמותר לגבן בי"ט מן התורה אפילו באפשר (ג) אפילו לא יהא מותר מדרבנן אלא בדלא אפשר אם כן נפל ביתו בי"ט יהא מותר לבנותו בי"ט דמתוך שהותר בנין לצורך דמגבן הוי משום בונה כדאמר בסמוך הותר נמי שלא לצורך ובלבד שיהא צורך היום לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש וי"ל דאסור מדרבנן דהוי עובדא דחול כי היכי דאסורין טחינה והרקדה בי"ט:

שרא זילחא במחוזא. תימה דבשילהי תמיד נשחט (שם ד' סה.) תנן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים ומפרש בגמ' דשלא ברצון חכמים היינו שלא ברצון ר' אליעזר דאי רבנן שבות הוא ואין שבות במקדש דתניא המכבד והמרבץ כו' ומדמוקי מתני' כר"א משמע דמחייב מדאורייתא אפי' בעזרה דאיכא רצפה והכא משמע דברצפה ליכא אשווי גומות וי"ל דבהדחה איכא אשווי גומות טפי שהיו מתמלאות הגומות שבין רובד לרובד א"נ בעזרה נמי לא אסור לר"א אלא משום שבות אטו היכא דליכא רצפה דאיכא חיוב חטאת לר"א ותמיר האי שבות ונוהג אפילו במקדש וכמה שבות אשכחן במקדש (ג) בפ' בתרא דעירובין (דף קג:) אבל לרבנן לא תמיר האי שבות כיון דלאפי' בלא רצפה לא הוי לדידהו אלא איסורא דרבנן הלכך אינו נוהג במקדש:

והאידנא דקי"ל כר"ש שרי אפי' לכתחלה. בה"ג שרי כיבוד מהאי טעמא אפי' בדהוצין ואין נראה לר"י דבפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) אמר ר' אליעזר אף מכבדות של תמרה מותר לטלטלן ופריך אי מחמה לגל בהא לימא ר' אליעזר אפי' בשל תמרה משמע דפשיטא ליה דליכא מאן דשרי אפי' לרבי שמעון משום דהוי מלאכתו לאיסור ואי שרי לכבד הוי מלאכתו להיתר אלא ודאי כיבוד אסור לכולי עלמא מפני שמזיז עפר ממקומו ולא שרינן הכא לרבי שמעון אלא דווקא ריבוץ:

ורמינהו רבי שמעון אומר אין בין נקוב כו'. תימה מאי קפריך והא בהך ברייתא נמי קתני כמו במתני' דלכל מילי נקוב כשאינו נקוב בר מלענין הכשר זרעים בלבד ואי קשיא ליה מ"ש שבת מהכשר זרעים אם כן בלא משנה תקשי ליה ברייתא גופה מ"ש להכשר זרעים חשיב נקוב כמחובר ולענין שאר דברים חשוב כתלוש ואומר ר"ת דהכי פריך כיון דלענין שבת חשיב נקוב כשאינו נקוב אף על גב דהוי לקולא ופטור וכן לענין כלאים במסכת כלאים (פ"ז מ"ח) כ"ש לענין הכשר זרעים אית לן לאחשוביה נקוב כשאינו נקוב דהוי לחומרא ובברייתא קתני דנקוב הוי כמחובר לענין הכשר זרעים שאינו מכשיר והכי פירושא דברייתא אין בין נקוב לשאינו

רבינו חננאל

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

תורה אור השלם

א) וַיִּבֶן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם: [בראשית ב, כב]

ב) וְיוֹנָתָן לֹא שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת קְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בְּיַעְרַת הַדְּבָשׁ וַיָּשֶׁב יָדוֹ אֶל פִּיו וַתָּאֹרְנָה עֵינָיו: [שמואל א' יד, כז]

הגהות וציונים

ליקוטי רש"י [נדפס בסוף המסכת]